

Viliam Klimáček

◆ hejtovaňja ◆

MARENČIN PT

hejtovaňja

Viliam Klimáček

◆ **hejtovaňja** ◆

MARENČIN PT

*Napísanie knihy formou štipendia a vydanie knihy
z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia*

Copyright © Viliam Klimáček, 2025
© Marenčin PT, spol. s r. o., Bratislava, 2025
Jelenia 6, 811 05 Bratislava
marencin@marencin.sk www.marencin.sk
Cover © Marenčin Media
Layout © Marta Blehová
1086. publikácia, 1. vydanie

ISBN 978-80-569-1336-9 (viaz.)
ISBN 978-80-569-1337-6 (ePDF)
ISBN 978-80-569-1338-3 (ePub)

keby štúrovci mali internet

Skratki interňetovje:

BPS	<i>bodaj ťeba parom skáral</i>
RDH	<i>ritnej djerki hvízdaňja</i>
Ä	<i>ňelzä</i>
TJB	<i>tupuo jak budzogáň</i>
KVU	<i>kjež ťi čjelki uljetli</i>
Hunbug	<i>maďarskuo dristaňja</i>

krall	kto zlatku bi chceu obecati na vec narodnu nach sa ozve
hodza_mm	Kolko litrou veci národnej za tú zlatku bude?
pravdomil	ožere sa nám Janko zas a aňi rjadok ňenapíše
krall	RDH
pravdomil	trafena hus zagagala
krall	basen nerastje ako kukol pri ceste a ruzu svina nezozerje
ludewit	Mládenci, velmi ma srdce bolí, že slovenčinu našu tak v interňetovej komuňikácii krivíte a režete, akobi sťe ňejakí jaňičjari boli, čjarki a mekčeňe viňechávaťe, lebo musíte písať ríchlo, ale jaziku nášmu pomalost' a rozvaha svedčí.
pravdomil	aj sám najvišší vás hreší, štúrovci, no ja vjem, že ňikdi sťe ňemali na vjac ňež na búchaňja do stola a krčmovje pesňe falošním hlasom ťahaňja

krall	TJB
hodza_mm	Mislím, že ňejakí Uhrón nám do našej d'ebatnej izbice vošjeu a mali bi sme ho vikúriť.
pravdomil	kúrté, kúrté, len abi sté samí ňezhoreli
krall	BPS
ludewit	Mláďenci, bratja moji v boji o jazik náš zocelení, dovolte mi čosi povedať. Tjeto interňetovje novoti zabijajú ducha pospolitostí. Kde sú tje časi, keď sme si na Ďevín virazili a slovanskje mená si dávali? Ťeraz muožme hovoriť každí s každím, čo nám hrdlo ráči, ale slová zrazu ňemajú tú váhu, akú mávali. A ktokoľvek ňevolaní muože vstúpiť medzi nás a škodiť nám a vismjevať sa. Opeť bi sme vstúpiť len do reči z očí do očí mali, obnoviť písajňa listou atramentom, ba vrátiť bi sme sa mohli aj k poštovím holubom. Pametáte, ako ňedočkavo sme vizerali víreňja krídjel a šuchot perja na oblohe? Ťeraz nám len cinkňe zvonček interňetoví, mi utrjeme si mastňje ústa od kaše a síti a zaspávajúci od jedla chceme nájsť v hlave ňejakú mišljenku, no ňenachádzame ju, lebo nám ju kaša zalála. Ach, bratja moji v jaziku, odídme z tejto čertovej pošti, kím je čas.
krall	Drahí Ludevít, chcem ťi ukázať, že ešte vjem písať podla pravidiľel, ktorje si ti vimisleu. Mňe sa ešte stále básňe v hlave naháňajú, chcú mi ruku podať, no bez flaštički vínka ich ňje a ňje na svetlo božje viťjahnuť.
hodza_mm	Áno, ňemali by sme sa báť, mali by sme byť a za pravdu sa biť a ňje škrjepiť sa ako starje baby na trhu.

- ludewit** Ach, Miloslave, ako bi si mi zaucho žeravje na líce vipáliu, keď stále do písma pľeťješ to tvoje Y!
- hodza_mm** To ňje ja, to Hattala vimisleu.
- ludewit** Vidíš, že vješ písať aj bez toho čertovho písmena.
- krall** hattala hattala KVV 😊
- pravdomil** tak dlho sa budete o písmenko hádať, až vám ujde budúcnosť
- hodza_mm** Hunbug. Stále ňjakje hejtovaňja.
- krall** pisem spracovi sjete nach toho PRDOMILA zablokuje nach je uz sveti pokoj
- pravdomil** Ä, pravdu ňeumličíš
- ludewit** Drahi Hodža, prjateľ muoj, verím, že ňje minulí. Prezívaš tento pravopis mojím svojepisom. Práva ňemáš!
- pravdomil** všetci mi budete svedkami, že ponúkam jednu zlatku Královi, ak do roka desat dobrích básní po tridsat veršoch napíše
- hodza_mm** Luďevíte milý, veť Y je naskrze naším písmenom, odvođeným od ruskjeho jeru a tým sme my, slovanskí bratja, vyjadrili úctu k mohutňjemu ruskjemu dubisku, ku ktorjemu sa jak holátka v búrke a dažďi tíšňeme.
- ludewit** Pametáš si, jak Hollí, temer už slepí a hluchí prijau nás na svojej fare na Dobrej Voďe? A ňesúhlasiu s naším jazikom, od stredoslovenskjego rozličnorečja odvoďňím? Zrádňik bi ho uchitiu, kebi sme ešće do voňavej reči našej votkali tvrdje Y jak ňjakú smradlavú kvetiňu, čo aňi dobitok ňežere.

- atila** ach, vi úbožjaci slovenskí nemali ste nijakých kráľou a tak ste si vimsfeľi Svetopluka nestačila vám kráľovská uhorčina a tak ste si stvorili tohikaňja oslov ktorje jazikom nazivate: ***vimazaňje skrze správcu sjetí***
- krall** ti na trikrát vikidani hnojní voz toto si v Pešti spjevaj kde ta platja ***vimazaňje skrze správcu sjetí***
- ludewit** Smutno je mi, bratja drahí, kde ňje sú argumenti, šable rinčja.
- hodza_mm** Hraňice tvojej slobodi sú aj mojimi hraňicami, ach, ako len tomu rozumjem...
- krall** idem na litrík víňečka dñes ešće naposledi a prisahám na naše štíti tatranskje že od zajtra započnem písať
- hodza_mm** Dobre ti prisaháš, Janko, štíti čosi vidržja!
- ludewit** A ja idem na polovačku do lesa. Ňič tak hlavu ňprečistí ako flinta na pleci a slobodňje ňebo nad hlavou...

premeňeňja

Keď sa Gregor Szemzö raz ráno prebudíu z nepokojných snou, zistíu, že sa v posteli premeňiu na akísi obludní hmiz. Ležau na chrbtíe tvrdom jak pancjer, a keď sa trochu nadvihou, uvidíu svoje viklenutíje, hñedje brucho rozdeleňje oblúkovitími vístuhami, kďe sa na vrchole ešče horko-ťazko držala perina a tak-tak že ñeskízla dolu. Jeho početňje, vočí ostatňjemu telu tenučkje nohi sa mu bezmocne hmířili pred očami.

Čo sa to so mnou stalo? pomisleu si. Ňebou to sen. Jeho malá izba, tak ako ju poznau, stále spočívala medzi šřtířmi stěnamí. Na stole boli vzorňe zoradeňje kalamáre, do ktoríř namáčař perá, keď ñeznalím sedlákom z okolá písau za drobní peňjaz všakovakje žjadostí na vrchnost'.

Gregorou pohlad sa obráťiu k oknu a zachmúřeňje počasje – bolo počuť, ako kvapki daždá bubnujú na okenní plech – ho naplňilo melanchóliou. Čo kebi si ešče pospau a zabudou na všetki tjeťo bláznovstvá, pomisleu si, ale bolo to absolútňe ñemožnuo, lebo spávau vílučňe na pravom boku a v ťerajšom stave sa do tejtjo polohi ñijako ñemohou prevráťiuť. Nach sa akokolvek mikau, vždí sa prehupou len nazad. Skúšař to hádam stokrát, zatvoríu aj oči, abi ñemuseu vidíeť svoje mihajúce sa nuožki, a húpau sa a húpau a prestau, až ho v boku zaklala tupá bolesť.

Ach, bože, akje som si len vibrau namáhavje povoláňja? Děň čo děň s hlúřpími sedlákmí, čo majú v hlave len seno, visedávať a písať za ñich žjadostí na županskí úrad, či listíni pre pravotářou. Chlapi títo večšinou ñegramotní boli a veďeli len Slovenski, kím Gregor ovládař uhorčínu, jak kebi bičom práskau.

Vlastným menom volau sa Gregor Šarkan, rodák z Hriňovej, no vedeu, že takto krštení v Uhroch karieru ňespraví, a preto preonačiu sa na Szemzö, ďenňe sa poctívo s listinami lopotíu, abi mu raz, ako boh dá, svitla práca pisárska u ňejakjeho pravotára, či ňebodaj v kancelárii zemskej.

Ale sni o lepšom živote narušilo klopaňja na dvere. – Gregorko, – volau hlas – bola to matka, – je trištvrte na sedem, ňechceu si odíšť?

Ten ňežní hlas! Gregor sa zlakou, keď počuv ten svoj, ktorím odpovedau, ňepochibňe jeho včerajší hlas, do ktorjeho sa však akobi odňjekjal zdola mješalo ňepotlačiteľňje, bolestňje pípaňja, ktorje spočjatku slovám poňechávalo zrozumiteľnosť, no rušilo ich dozňeňja, že človek vlastňe ňevedeu, či dobre počuje.

– ňepotrebuješ ňječo? – ozvala sa úzkostlivo tá, ktorá ho zrodíla, – načim, bi si Strakule sečki narezau a svinki obrjadíu.

Och, ako sa Gregorovi bridí tá hnojná robota! On je predsa mužom písma, mužom intelektu, ktorí jasnou hlavou svojou pracuje, ňje mozolnatimí dlaňami a ešće aj druhím pomáha, vede ich a keď sa to tak vezme, aj rozhoduje o ich životoch. Stačilo, abi sa mu ňejakí sedlák zňepáčiu, či pozreu naňho krivím okom mjesto tej psej poňížnosti, čo tak milovau, a už mu písau žjadosť, ktorá bola máličko ňeúčtívá, ňje veľmi, ale tak akurát, abi tomu, čo ju rozochvenou rukou ňesje na úrad, ňevihovali.

– Gregorko, dobitok čaká, – zňeu matkin prestrašeni hlas, vistrjedani klopaňim a potom sa dvere jeho izbi bojazlivo otvorili. Vo dverách stála zrobená bjelovlasá žena v spodničke z kroja, na prsjach si ešće zapínala živuoťik, keď bosou nohou vkročila do Gregorovej izbice a vikríkla. To čudo, ktorje ležalo na posteli, ňebolo jej sinom! Mať zalomila rukami a to ho privjedlo k horúčkovitím pohibom, pomocou ktorích sa chceu dostať zo zajaťja perín, no len sa bezmocňe hojdau na posteli ako člnok na vlnách, čo privjedlo ho do stavu, kedi započau ohňivo uherski kláť.

Mama stála ňeschopná slova pred jeho postelou, na ktorej sa zví-
jau obludní chrobák s mnohými nožičkami a hlasom jej sina klál
v jaziku, ktorjemu sama porjadňe ňerouzumela.

– Sinček muoj, – zaplakala starká a oprela sa o pelast', bi ňeod-
padla na došŤenú podlahu, – prečo ňehovoríš jazikom matki svojej
a otca? Ako ťi pomuoct', keď ťi slovka ňerouzumjem? Keď si pred
rokom slovenski prestau hovoriť, keď si sa preinačiu, stratila som
Ťa prvíkrát, a Ťeraz, – zaplakali starje oči a spod nočnjeho čepca sa
vikluc šediví vrkuočik, – Ťeraz Ťa strácam druhíkrát!

Slovenski chceťe? napajediu sa v duchu Gregor Szemzö a otvo-
riu ústa, premeňeňje na akosi ostrje hrizadlá a zakričau, či skuor
vipískou z celej sili: – Bohajeho, čuo je toto za ňeplechu?!

Tu básnik precitá, svieca dohorela, zore už brnejú, sen podivný
snil sa mu, no už nepamätá aký, snád' poviedka to bola, no divná
akosi že až, tak potrasie hlavou, nech je chmára preč, brko do kala-
mára omočí a pokračuje v básni, ktorú pred zaspatím započal:

Ej páňi na zámku, to vi dobre vedzte

Keď ste jadro vzali, škrupinu si zectě...

ako sa Matúš na skusy vybral

Podáva Samuel Reuss z Malohontu.

Matúš Plameň bol chlap ani jedľa, čo holou rukou piatich zurvalcov prebije a malíčkom splašené voly zastaví. Nuž, chlapisko toto obývalo na pokraji hory chalúпку so staručkými rodičmi, s ktorými si vždy po zotmení, často ani petrolejku nezahoriac, vyprávali, ako asi darí sa druhým ľuďom v šírom svete. Doma nežilo sa dobre, z každých troch grošov, čo vyrobili, dva odkotúlali sa do kráľovskej kasy. Vtedy jedného večera pristál na podokenici vtáčik-letáčik a takto zaspieval:

Oj, ľudia boží, z preďalekej zeme prichádzam, kde v potokoch medovina tečie, na poli rastie chlieb biely aj čierny a v hore na stromoch visia makové koláče. Vláadne tam premúdra cárovná, ktorá každého poddaného zná po mene, a keď dosiahne pätnásťty rok, vtisne mu do dlane zlatku a ak je súci, hodvádom ho zodeje a vezme do svojich služieb. V tej zemi keď ľudia potrebujú pluh, idú ku kováčovi a on im jeden zadarmo ukuje, ak potrebujú koňa, idú do stajní a vezmú si žrebca a tak je tam so všetkým. Máš všetko, čo potrebuješ, a potrebuješ, čo máš. Tá zem zaslúbená volá sa Rusko a pozýva chrabrych junákov, by do nej prišli skúsiť šťastie.

Tu si Matúš spomenul na básničky, čo im pán rektor v škole čítali, veršičky o mohutnom dubisku slovanskom, ktorý konármi prikryje každé vtáča, i holiatko nebohé hoc aj z diery biednej, akou je jeho domovina. I rozhodol sa synok na skusy vyraziť.

Všetci jeho kamaráti chodili ta, kde slnko zapadalo, no Matúš ako jediný vybral sa, odkiaľ vyhodí. Mať mu napiekli podplameníky a obaja so staručkým otcom na kúsok vypravovali syna. Na okraji hory Matúš zapichol do stromu nožík a povedal otcovi:

Ňaňo, keď budem dlho preč, len vyťahnu tento nožík, a keď potečie voda, žijem, ak víno, je mi dobre, no ak krv sa vyvalí, ňaňko môj, to voniam fialky odspodu.

Zaplakali mať, vzdychli si ňano a hrdý syn odhrnul chrastie a podho lomozil sa horou. Zvečera príde na čistinku, kde škuľavá starenka plače.

Čo vám je, babička?

Smutno mi, synak môj, samej tu v lese, nemáš slzičku niečoho, čo by gágor potešilo?

I hľadí pravým okom doľava a ľavým doprava.

Veru nemám, staruška, ale natrhám bobúľ, dám ich skvasiť a na vašom kotlíku lesnô pitie vypálím.

Jak povedal, tak spravil. Pobudol do rána pri starkej, vypálil čučoriedkovicu, ona nalôchala sa mocne a hneď jej hlások o oktávu poskočil.

Zato, že mi oči krážom idú, vidím, že máš dobré srdce, preto darujem ti tento prútik, keď ním niekoho pošibeš, skamenie, a kto bol skamenený, ožije. Tu máš aj čarovný lopúch, keď ním potrieš mŕtvych odrezané hnáty, prirastú hneď k sebe a trupy obživnú. A tento kvietok jak ktorékoľvek zviera ovonia, jeho reči porozumieš. Chod', synak, do Ruska je ešte dlhá cesta...

Matúš sa ani nestihol spýtať, ako vie, kam má namierené, keď starenka vyparila sa aj s čistinkou jak gágor a on sa ocitol samučičký sám na poľnej ceste. Ešte týždeň mu trvalo, kým prišiel až na hranice svojho kráľovstva, ale ohnivý nápoj, čo starenke vypálil, mu z malej fľaštičky dodal vždy síl.

Ide, ide, keď zrazu pred ním plot sa týči z pichľavého trnia. Za plotom bolo Rusko. Z diaľky Matúš videl horieť mnoho ohňov

a predstavil si s úsmevom, ako pri vatrách sedia veselí ľudia, pálenô pijú, tancujú a družne sa bavia. I príde k bráne, ktorú stráži urastený bojar, celý v železe odetý.

Stoj, – zahrmi železník, – kto si a čo chceš?

Som Matúš Plameň z Koruny Uhorskej a na skusy idem. Pustíš ma?

Z našej ríše sa ujsť nedá a vojsť do nej je veľmi, veľmi ťažké. Čo mi dáš, keď ťa pustím?

Podplameníky som zjedol, ničoho nemám.

Daj mi tvoje šaty, už ma železná košeľa omína, chcem si ľanové háby ponosiť.

I Matúš dal ozbrojencovi všetko do nitky a ako ho bôh stvoril, vpustený bol do Ruska. Naveľa naveľa prišiel k prvému ohníku, čo oňahdy videl. Nesedeli pri ňom hodujúci dedinčania, boli to horiace chalupy. Všade váľali sa odťaté ruky a nohy, hlavy tmavé aj plavé, mužské aj detské. Matúš potrel čarovným lopúchom jednu i ona zocelila sa s krkom krásnym havraňovlasej dievčiny. Matúš hanblivo zakryl si prirodzenie.

Čo sa ti stalo, krásna deva?

Cárovná nás potrestala, mládenec švárny, – i šibla očkom ta, čo Matúš najviac prikrýval, – bo sme slabo dane platili. Neúroda a hlad nás sužovali, čo sa urodilo, zobrali vojaci a zvyšok zožrali kobylky. To sú moji bratia, sestry, rodičia, strýkovia a tety.

Ukázala na odťaté ruky a trupy okolo seba a horko zaplakala. Neboj sa, krásavica, aké ti je meno?

Suliko.

Tak sa dívaj, Suliko, – riekol Matúš a jedného po druhom oživil lopúchom umrlčie trupy a Suliko zvitála sa s blízkymi.

Nevedeli sa mu všetci vyďakovať za spásu a kývali mu na rozlúčku, až kým za obzor nezašiel. Dokonca mu aj nové háby darovali, aby nahý na posmech nemusel chodiť. Medzitým jeho ňaňo doma sa ošivali, nevydržiac ku stromu išli, nožík vytiahli

a pozrimeže, voda tečie! I uľavilo sa starkému a radostne krivkajúc vrátili sa domov.

Ako si tak jeho syn v cudzej zemi v novom šate vykračuje, narazí na hovoriace pole. To tráva tam kvíli, plače a boha prosí o pomoc. Čo to je? Prizrie sa Matúš Plameň lepšie a vidí, že nie tráva, ale ľudské hlavy v nej hovoria. V zemi zakopaní sú živí ľudia až po krk, len hlava im trčí a hmyz nebeský pichá, saje, žerie ich, kruté súženie im prinosiac.

Kto ste, dobrí ľudia, a začo ste až po krk v zemi?

Joj, udatný pocestný, včera okolo išiel kočiar s najmilostivejšou cárovnou a tej sa zdalo, že dosť hlboko sme sa neklačali, a tak nás cárica naša premúdra všetkých dala do hlíny zakopať.

Matúš nelenil a jal sa neborákov rukami vyhrabávať, a keďže bol mocný za desiatic, do hodinky vyhrabal celú dedinu.

A kde vlastne som, dobrí ľudia? Ako sa táto krajina menuje?

V Rusku si, pocestný, najmocnejšou cáricou spravovanom.

Toto nemôže byť Rusko, – diví sa junák, – tu predsa ľudom neubližujú.

Od tej chvíle zmĺkli všetci vyhrabaní, ani by si jazyk zhlkli a už z nich pocestný nedostal ani slovo, len mu rýchlo zakývali a stratili sa v najbližšej hore. Matúš vedel, že dľa zvykoslovia po rozsekaných a zahrabaných musí stretnúť dačo tretie, čomu by od psoty odpomohol, ale nič také neprišlo, bo dej sa zrýchlil. Pred ním zrazu zjavil sa jagavý palác zo všetkých najjagavejší, zo zlata a drahokamov postavený, strážený trikrát tak veľkými chlapmi v železe odetými, ktorí Matúša rovno pred cárovnú predviedli.

Cárica bola práve v dobrom rozmare a vypočula si Matúšov prívet, ako túži spoznať jej ríšu a že by jej rád slúžil, a ona, že môže, ak vydrží deň a noc jej stádo svini pást.

A čo by nie? Ja som sa doma napásol všetkého.

Uvidíme, – usmiala sa cárica, – ale ak sa ti jediná svinka stratí, prídeš o hlavu, rozumieš?